

Skubała-Tokarska, Zofia

Sprawozdanie z plenarnego posiedzenia Komitetu Historii Nauki PAN w dniu 16 grudnia 1958 r.

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 4/2, 410-412

1959

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

SPRAWOZDANIE

Z PLENARNEGO POSIEDZENIA KOMITETU HISTORII NAUKI PAN
W DNIU 16 GRUDNIA 1958 R.

Zebranie zagał prof. dr Bogdan Suchodolski zapoznając zebranych z podstawowymi kierunkami zmian organizacyjnych w pracach Komitetu Historii Nauki i Zakładu Historii Nauki, następnie zaś omówił cele i założenia związane z podjęciem zbiorowej pracy nad syntetycznym opracowaniem historii nauki polskiej. Praca ta ma stanowić wkład historyków nauki w uczenie tysiąclecia istnienia Państwa Polskiego, a także 600-lecia Uniwersytetu Jagiellońskiego. Wiążąc się ściśle z prowadzonymi dotychczas badaniami nad dziedzinami poszczególnych dyscyplin, ma w ciągu najbliższych lat stać się zasadniczym zrębem działalności badawczej powołanego przy Wydziale I Zakładu Historii Nauki i Techniki, aktywizując, koncentrując i intensyfikując wysiłki wszystkich współpracowników Zakładu.

Przedsięwzięcie może się wydać niektórym zbyt śmiało i przedwczesne, jednakże zdaniem kierownictwa Zakładu można już dzisiaj podjąć się pierwszej próby zsyntetyzowania istniejących opracowań dla tych dziedzin, gdzie badania są już daleko posunięte, a podjąć nowe prace w tych dziedzinach, które bądź są niedostatecznie, bądź zupełnie nie opracowane. Należy wyjaśnić, że celowość wydania takiego dzieła w najbliższym czasie wiąże się również z koniecznością oddania do użytku młodzieży uniwersyteckiej pracy zapoznającej ją z całokształtem dziejów nauki polskiej, co stanowić będzie realizację jednego z postulatów przeprowadzonej niedawno reformy szkolnictwa wyższego, która między innymi miała na celu zapobieżenie zbyt wąskiej specjalizacji studiów wyższych. Jakkolwiek bowiem w ostatnich latach ukazuje się coraz więcej książek z zakresu historii nauki, brak jest jednak dzieła ujmującego całość zagadnienia rozwoju nauki w Polsce. Podjęcie tej zbiorowej pracy nie tylko nie może wpłynąć w sposób ograniczający na pracę naszych specjalistycznych zespołów, lecz przeciwnie powinno stanowić dla nich nowy bodziec rozszerzający ich zainteresowania. Oryginalne prace polskie, jak również najwybitniejsze dzieła obce zasiliłyby szereg firm wydawniczych, które ostatnio coraz bardziej interesują się tą dziedziną wiedzy.

W dalszym ciągu zebrania prof. dr Paweł Rybicki przedstawił ramowy program prac nad historią nauki polskiej zawarty w kilkunastu stronowym konspekcie rozesłanym wszystkim uczestnikom zebrania. Prof. Rybicki stwierdził, iż praca ma dać nie tylko obraz historii nauki polskiej, ale także historię kultury umysłowej narodu, rozwijając w swej treści: a) problemy warunków rozwoju kultury polskiej; b) sprawy organizacji nauki (szkoły wyższe i inne instytucje, przy pomocy których jest nauka uprawiana); c) ludzie nauki; d) formy popierania nauki; e) kierunki myśli naukowej (o charakterze filozoficzno-metodologicznym).

W poszczególnych rozdziałach winna znaleźć miejsce historia poszczególnych dyscyplin, a jednocześnie muszą być one w miarę możliwości omawiane grupowo.

W układzie chronologicznym książki, dostosowanym do przedmiotu, proponowany jest podział na następujące okresy: I okres — do połowy XV wieku, II okres — od połowy XV wieku do końca XVI stulecia; III okres — wiek XVII; IV okres — od końca XVII do końca XVIII wieku; V — okres rozbiorów: a) 1795—1863, b) 1863—1914; VI okres — międzywojenny.

Wewnątrz wymienionych rozdziałów winien znaleźć miejsce podział według zagadnień; należy ukazać tło nauki światowej, której częścią była nauka polska, warunki i organizację nauki w Polsce, kierunki filozoficzno-metodologiczne oraz funkcje społeczne nauki (trudne do ścisłego ujęcia tak pod względem problemowym, jak i materiałowym). Należy dalej przedstawić recepcję nauki światowej w Polsce oraz odrębne rysy nauki polskiej i jej twórczy wkład. Wymagana będzie selekcja materiału faktograficznego ze względu na konieczność zamknięcia go w określonych ramach. Proponowany jest rozmiar ok. 80 arkuszy.

W dyskusji, w której wzięli udział profesorowie: Suchodolski, Opałek, Birkenmajer, Hurwić, Małkowski, Rybka, Serejski, Olszewicz, Maślankiewicz, Barycz, Olszewski, Gawęł i Rybicki, wysunięto szereg uwag związanych z ustaleniem ostatecznej formy konspektu. Między innymi podkreślono, że mimo syntetycznego opracowania nie można ująć go zbyt ogólnikowo, unikając jednocześnie w miarę możliwości powtarzania tego, co jest w wydawnictwach istniejących. Położono nacisk na konieczność uzupełnienia materiałów do okresów mało lub nie opracowanych, między innymi do okresu średniowiecza, wieku XIX (szczególnie od roku 1860) i wieku XX; postawiono wniosek o uzupełnienie konspektu rozdziałem o okresie po drugiej wojnie światowej. Szerszego potraktowania wymaga współdziałanie nauki polskiej z obcą, sprawa trudna i sporna, obejmująca tak recepcję nauki obcej, jak i wkład Polaków do nauki innych krajów. Szereg uwag wywołała również periodyzacja zaproponowana przez prof. Rybickiego. Rzucono także projekt opracowania encyklopedii haseł problemowo-nazwowo-instytucjonalnej, która zapewniłaby jednolitość zbierania, opracowania i porządkowania materiałów przed przystąpieniem do syntezy.

Dyskusję podsumował prof. B. Suchodolski proponując, aby konspekt, po wniesieniu poprawek opartych na bieżącej dyskusji, został przeanalizowany przez działy, sekcje i zespoły specjalistyczne, które obok sugestii merytorycznych powinny zaproponować autorów dla poszczególnych zagadnień. W zasadzie zgodnie uznano, że prace autorskie winny trwać dwa lata, a redakcyjne jeden rok, po czym należało by przeprowadzić kilkudniową dyskusję ogólnokrajową nad makietą, na specjalnej sesji naukowej.

W dalszym ciągu posiedzenia przedyskutowano plan badań Zakładu Historii Nauki i Techniki na rok 1959, szczególnie z punktu widzenia prac nad omówioną wyżej syntezą historii nauki polskiej. Ustalono, że działy, sekcje i zespoły omawiając konspekt winny wprowadzić ewentualne korekty do planu badań, przy czym ze względu na konieczność podjęcia nowych tematów należałoby starać się o poszerzenie kręgu współpracowników. Podkreślono również w dyskusji konieczność opracowania i wydania źródeł do dziejów nauki polskiej (wykorzystując między innymi fundusze Millenium), jakkolwiek brak

było na ten cel środków finansowych, jednakże musimy zdać sobie sprawę, iż nie wydane dotychczas źródła mogą ulec zniszczeniu.

Zamykając zebranie prof. B. Suchodolski stwierdził, iż plan badań został w zasadzie przyjęty; zaapelował natomiast o nadesłanie sprawozdań z prac toczących się w roku 1958.

Z. Skubala